

گزارش «فرهیختگان» از تعداد زوَّار حرم رضوی در ایام پایانی ماه صفر

۶٫۵ میلیون ایرانی دور خورشید چرخیدند

سیدعلیرضا طاهری خبرنگار

با تصمیم هیئت دولت مبنی بر تعطیلی شنبه نخست شهریور ماه ایران خود را در آستانه یک تعطیلات چهار روزه دید تعطیلاتی که برای خانواده‌ها و کارمندان فرصتی را فراهم آورد تا علاقه‌مندان به زیارت حضرت رضا(ع) در سسال روز شهادت ایشان به مشهد سفر کنند و برخی از این ایام، برای خارج شدن از فضای شهری و رهایی از روزمرگی شهرهای بزرگ بهره ببرند. همانطور که پیش‌بینی می‌شد و انتظار می‌رفت، حجم سفرهای بین استانی اوج گرفت. در این میان، استان‌های شمالی کشور و خراسان رضوی در صدر مقاصد مردم و مسافران قرار گرفت. پیش‌بینی‌هایی که در گوشه و کنار مصاحبه برخی مسئولان نیز بیان می‌شد نوید این را می‌داد که ورود و خروج مسافران به این مناطق رشد قابل توجهی خواهد داشت. با این حال با گذر از این ایام شاهد حضور گسترده مردم در سفرهای بین استانی بودیم، حجم مسافرت‌ها به حدی قابل توجه بود که به گفته صاحب‌نظران از این ایام به عنوان یکی از پیک‌های سفرهای تابستانی یاد می‌شد.

۶.۵ میلیون نفرگرد حرم آمدند

سید مصطفی فاطمی با ارائه آمارهایی در خصوص تعداد مسافران به شهر مقدس مشهد و استان مازندران در تعطیلات اخیر می‌گوید: «تعداد گردشگر ورودی به استان خراسان رضوی و مشخصاً شهر مشهد طی ۱۰ روز گذشته چون دهه پایانی ماه صفر است و سفرهای زیارتی به این شهر انجام می‌شود با در نظر گرفتن تعداد ورودی به شهر مشهد قریب به ۷ میلیون نفر است؛ به صورت دقیق ۶ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر در این بازه وارد استان خراسان رضوی شده‌اند. اما تعداد آمار اسکانی که ظرف چهار روز گذشته گرفته شد حدود سه میلیون و دویست هزار نفر در استان خراسان رضوی است.

در استان مازندران نیز تقریباً دو میلیون و هشتصد هزار نفر اسکان در چهار روز تعطیلات اخیر را شاهد بوده‌ایم. این اسکان شامل اسکان رسمی و اسکان اضطراری است، اسکان رسمی که هتل‌ها و مجموعه اقامتی زیر نظر وزارت میراث فرهنگی هستند که بیشترین تعدادشان در استان خراسان رضوی و شهر مشهد است و اسکان اضطراری شامل مجموعه‌هایی به‌صورت اضطرار است، شامل زانوسراها، مجموعه مهمانسراهای ادارات، مساجد، حسینه‌ها و دیگر مجموعه‌هایی که شهرداری‌ها و دستگاه دیگر در اختیار برای اسکان افراد است،»

روزانه۴۰۰هزار اسکان را در استان مازندران داشتیم

فاطمی در ادامه با توضیح نحوه مدیریت اسکان زائران و مسافران به مشهد و استان مازندران می‌گوید: «ظرفیت‌های اقامتی که در مشهد دیده شده بود، علاوه بر مراکز اقامتی رسمی، هتل‌ها و مراکزی که دارای مجوز بودند، یک سری ظرفیت اضطراری هم دیده شده بود، این ظرفیت‌ها توسط آستان قدس رضوی، هم شهرداری و دیگر دستگاه‌ها مهیا شده بود تا در صورتی که تعداد مسافر بالا رفت، بتوانند شرایط را کنترل کنند. البته باید گفت به این علت که تعطیلاتمان در شهریور ماه زیاد است و حدود ۳ تعطیلی داریم و هنوز تعطیلات بعدی مانده است. از ظرفیت اضطراری در مشهد استفاده شد. زانوسراها و ظرفیت‌هایی که شهرداری تدارک دیده بود در نقاط مختلف، این‌ها همه مواردی بود که استفاده شد. البته ما مساجد و سایر امکانات رفاهی ورزشی را هم آماده کرده بودیم.»

فاطمی در خصوص وضعیت سفرها به استان‌های شمالی کشور در روزهای اخیر می‌گوید: «استان مازندران در این چند روز با یک حجم قابل توجه مسافر همراه بود. به‌طور متوسط در هر روز حدود ۴۰۰ هزار نفر اسکان را در استان مازندران داشتیم. اما نذندان نیز یکی از استان‌هایی بود که بیشترین میزان ورود مسافر را داشت. مجموع اقامت‌ها در استان مازندران از ۲۸ مرداد

تجربهٔ خانواده‌ها از خرید شیرخشک با روایت مسئولان متفاوت است

شیر خشک برایش بگرفتی؟

که برای نوزادان محروم از شیر مادر یا کودکان مبتلا به مشکلات گوارشی نقش حیاتی دارد، به یکی از پرچالش‌ترین اقلام دارویی کشور تبدیل شده است. هر بار که موج جدید کمبود از راه می‌رسد، صف‌های طولانی مقابل داروخانه‌ها، مراجعه‌های مکرر والدین و بازار سیاه پروتقرنتر می‌شود. سیاست‌گذاران نیز با نسخه‌های مقطعی همچون یارانه‌ای کردن، سهمیه‌بندی و ثبت در سامانه «تیک» تلاش کرده‌اند از تبعات اجتماعی این بحران بکاهند، اما واقعیت این است که هیچ‌کدام از این مداخلات نتوانسته‌اند چرخه اضطراب والدین و بی‌ثباتی بازار را متوقف کنند.

البته در کنار کمبود مقطعی شیر خشک، مسئله سهمیه‌بندی شیر خشک نیز مطرح است؛ مسئله‌ای که حوالی سال‌های ۲۰۲۲ در سطح جهانی به وجود آمد ولی در ایران همچنان پابرجاست. طبق سهمیه‌بندی تا۵ مردادماه، به هر کودک حدود ۲۰ قوطی شیر خشک تحویل داده می‌شد که ۱ عدد آن یارانه‌ای و ۱۰ عدد دیگر آزاد بودند. اما از این تاریخ به بعد، عضو هیئت مدیره انجمن داروسازان ایران ضمن اشاره به این مسئله که سهمیه شیرخشک نوزادان به دلیل سوء استفاده کم‌شده است، گفت: «تعداد ۲۰ قوطی شیر خشک در ماه برای نوزاد زیاد بود که هر ۱٫۵ روز، یک‌قوطی می‌شد.» این درحالی است که مشاوران تغذیه کودکان می‌گویند: «به طور میانگین، نوزادان در طول یک ماه حدود ۱۰ تا ۲۰ قوطی شیر خشک مصرف می‌کنند؛ که این میزان بر اساس عواملی مانند سن، وزن و شرایط تغذیه‌ای هر کودک می‌تواند کمتر یا بیشتر شود.» پس می‌توان در نظر گرفتن سهمیه یکسان برای شیرخواران را از پایه و اساس اشتباه دانست.

شیرخشک‌های رژیمی؛ گره‌کورماجرای

اگرچه بازار شیرخشک‌های معمولی یا رگولار با نوسانات کمتری مواجه است، اما بحران اصلی در حوزه شیر خشک‌های رژیمی مانند «آپتامیل پیتی» خود را نشان می‌دهد. این گروه از محصولات که برای کودکان حساس به پروتئین گاوی یا دارای مشکلات گوارشی تجویز می‌شوند، جایگزین‌پذیر نیستند. یک‌کاربر فضای مجازی که فرزند دوقلد دارد در فضای مجازی گلایه کرد و گفت: «وقتی بچه‌ها فقط همین شیر را می‌توانستند بخورند، هر بار که برای خرید می‌رفتم انگار جانشان به من بند بود. حالا که غذای کمیکی شروع کرده‌اند شرایط کمی بهتر است، اما تصور روزهایی که شیر خشک نبود هنوز برآم کابوس است.» در چنین شرایطی، نبود یک برند خاص تنها یک کمبود کالا نیست؛ بلکه می‌تواند به بحران سلامت برای نوزادان منجر شود.

سهمیه‌بندی؛ راه‌حل یا چالش مضاعف؟

اجرای سیاست سهمیه‌بندی بر اساس کد ملی نوزادان زیر دو سال، در ظاهر برای مدیریت توزیع و جلوگیری از احتکار طراحی شد. در عمل اما این نظام سخت‌گیرانه، خود به منبع تازه‌ای از نارضایتی بدل شد. بسیاری از خانواده‌ها می‌گویند سهمیه تعیین‌شده با نیاز واقعی کودکان همخوانی ندارد. مادری در یکی از داروخانه‌های تهران می‌گوید: «فرزند من به دلیل شرایط جسمی، بیشتر از میزان سهمیه تعیین‌شده نیاز به شیر خشک دارد. قیمت آزاد آن هم آن‌قدر بالاست که توان خریدش را نداریم. این یعنی کودک من باید کمبود را تحمل کند.» سازمان غذا و دارو بارها تاکید کرده که این محدودیت‌ها برای توزیع عادلانه الزامی است،

تا روز دوم شهریور دو میلیون و هشتصد هزار نفر بوده است.»

در استان‌های غربی شاهد افزایش مسافران بودیم

فاطمی در ادامه با بیان میزان مسفرهای مردم به استان‌های غربی کشور در تعطیلات ۴ روزه اخیر می‌گوید: «استان‌های غرب کشور در ابتدای سال به لحاظ تعداد مسافر رشد خوبی داشته‌اند، ولی بعد از جنگ با یک کاهش جدی مواجه شد اما مجدداً در تعطیلات ۴ روزه اخیر شاهد رشد خوبی در زمینه ورود مسافر به این اسستان‌ها بوده‌ایم. در این روزها، بیشترین تعداد مسافر به اردبیل و آذربایجان شرقی می‌رفت. در تابستان تعداد مسافران در مرکز و جنوب کشور کاهشی و به پایین‌ترین حد خودش رسیده بود، اما دوباره در تعطیلات اخیر مورد توجه قرار گرفته و دوباره شاهد رشد ورود مسافر به این استان‌ها بودیم.»

در تأمین اقلام ضروری مردم مشکلی نداشتیم

فاطمی در خصوص نحوه مدیریت این حجم از مسافران به شهرهای مختلف بیان می‌کند: «ما برای ایام تعطیلات و پیک‌های مختلف سسال ستاد سفر را تشکیل می‌دهیم و همه دستگاه‌های خدمات‌رسان مأمور این هستند که خدمات به مسافران را داشته باشند. خوشبختانه در پیک اخیر و در چند ماه اخیر مشکل خاصی را نداشتیم. هم تأمین سوخت را به بهترین نحو انجام دادند و هم در تأمین اقلام ضروری بدون مشکل بودیم. در بحث اسکان، سعی کردیم که از ظرفیت اقامتگاه‌های موجود استفاده شود. اسکان اضطراری را در برخی از استان‌ها دیدیم که مشخصاً در استان خراسان رضوی و مازندران از آن استفاده شد. در مابقی استان‌ها مشکلی را در بحث اقامت اضطراری نداشتیم. اقامت اضطراری فراتر از ظرفیت‌های اقامت است که ما داریم استفاده می‌کنیم. در بحث ترافیک نیز مثل بقیه ایام پیک، با ترافیک محدودی مواجه بودیم، ولی به وضعیت حاد نرسیدیم. یعنی ما مسیرهایی که ممکن بود به‌خاطر ریزش یا

دوره

دوره

اما آیا عدالت در کمیت صرف خلاصه می‌شود یا باید کیفیت دسترسی و تناسب با نیاز واقعی هم در نظر گرفته شود؟ مدافعان سهمیه‌بندی اغلب به تجربه جهانی در دوران کرونا اشاره می‌کنند. در سال‌های ۲۰۲۲ و اوایل ۲۰۲۳ برخی کشورها برای جلوگیری از احتکار ناچار به سهمیه‌بندی شیر خشک شدند. اما بررسی‌های رسانه‌های خارجی نشان می‌دهد که این بحران کوتامدت بوده و در بسیاری از کشورها بر طرف شده است. ایران اما سهمیه‌بندی همچنان ادامه دارد و حتی سخت‌گیرانه‌تر هم شده است. اکنون خانواده‌ها با محدودیت تعداد قوطی، الزام نسخه پزشک و ثبت در سامانه روبه‌رو هستند. در حالی که در همان کشورها با ایجاد مسیرهای جایگزین و تسهیل واردات، بازار به سرعت متعادل شد.

روایت داروخانه‌ها؛ قفسه‌های پُر، برندهای خالی

مشاهدات میدانی نشان می‌دهد که در بسیاری از داروخانه‌ها قفسه‌ها با برندهای مختلف شیر خشک پر است، اما به محض پرس و جواز شیر خشک‌های رژیمی، پاسخ یکسانی داده می‌شود: «خیلی وقت است نایمده.» یک داروساز توضیح داد: «شیر خشک‌های معمولی به‌موقع می‌رسند، اما پیتی مدت‌هاست توزیع نشده. ما فقط می‌توانیم به خانواده‌ها توصیه کنیم که از پزشک نسخه جایگزین بگیرند.» این در حالی است که برخی دیگر از داروخانه‌ها اساساً از فروش شیر خشک خودداری می‌کنند. دلایلشان هم ساده است: «به دردرس نمی‌ارزد. سودش کم و مشکلات تسویه حساب با دولت زیاد است.»

برخی صاحب‌امتیازان داروخانه می‌گویند مشکل تنها در واردات یا توزیع نیست. مشکلات میدانی نشان می‌دهد که در بسیاری از داروخانه‌ها تسهیل‌کار، بند مالی سنگینی بر دوش داروخانه‌ها گذاشته است. رئیس انجمن داروسازان ایران صریح گفت: «وقتی یارانه اسفندماه از مرداد سده می‌شود، چطور انتظار دارید داروخانه‌ها تقلیدنگی لازم برای خرید و توزیع شیر خشک داشته باشند؟» این تأخیرها باعث می‌شود بسیاری از داروخانه‌ها ترجیح دهند اصلاً وارد این چرخه نشوند و منابع محدود خود را صرف داروهایی کنند که بازگشت مالی سریع‌تری دارند.

وعده‌های مسئولان و واقعیت بازار

سازمان غذا و دارو در پی شکایات پی‌درپی و پیگیری رسانه‌ها در خصوص نبود شیر خشک اعلام کرد: «با وجود برخی گزارش‌ها و تلاش برای القای کمبود یک برند خاص شیر خشک که به دلیل مشکلات جهانی رخ داده بود، این محصول از اواسط هفته گذشته در داروخانه‌ها در دسترس خانواده‌ها قرار گرفته است. بر اساس بازدیدهای انجام‌شده از تولیدکنندگان و انبارها، ذخایر کافی برای تأمین و توزیع شیر خشک‌های رژیمی موجود است. انواع برندهای شیر خشک رژیمی به‌طور کامل در دسترس هستند و تنها برند خاص به دلیل کمبود جهانی دچار مشکل مقطعی شده بود که این موضوع نیز بر طرف شده و توزیع مناسب در داروخانه‌ها انجام شده است.»

سازمان غذا و دارو تأکید کرد: «اعلام کمبود بر اساس نام تجاری صحیح نیست، زیرا هر نوع شیر خشک چندین برند مشابه دارد که خانواده‌ها می‌توانند از آن‌ها استفاده کنند.» والدین با مشورت پزشک متخصص می‌توانند برند جایگزین مناسب برای نوزاد خود را انتخاب کنند. همچنین کمیته علمی مشورتنی شیر خشک با

مشکلاتی مسدود شود را در ایام تعطیلات ۴ روزه اصلاً نداشتیم، البته بخشی از مسیرها بنا به تشخیص پلیس یک طرفه شد.»

مسافرت‌ها در ۵ ماه نخست درمقایسه با سال قبل افزایشی بوده است

فاطمی در خصوص مقایسه میزان مسافرت‌های اخیر مردم در بازه تعطیلات ۴ روزه با سال‌های قبل می‌گوید: «وضعیت تقریباً مشابه پارسال بوده است. وضعیتمان رشد قابل توجهی نداشته است، کاهش هم نداشته است، در پیک اخیر تقریباً مثل سال گذشته بوده است. اما در مجموع ۵ ماه نخست سال به نسبت سال قبل در مجموع افزایش داشتیم. البته شهریور ماه امسال ما چند تعطیلی داریم و این باعث می‌شود تا پیک سفر شکسته شود و وضعیت بحرانی را برای تشریف‌رها به‌وجود نمی‌آورد و نسبت و حجم سفر به گونه‌ای می‌شکند. البته در سسال قبل ما شاهد یک تعطیلی در شهریور بودیم اما در شهریور ماه امسال سه تعطیلی را داریم، همین باعث می‌شود تعداد سفرها تقسیم بشود و شاهد اوج سفرها در یک بازه محدود نباشیم.»

در کل ۱۱ درصد افزایش سفر داشتیم

سید مصطفی فاطمی با تحلیل آمارهای منتشر شده در خصوص حجم مسافرت‌های مردم در دو فصل ابتدایی سال می‌گوید: «در نیمه اول سال حجم سفر نسبت به سال گذشته افزایش داشت. در کل حدود ۱۱ درصد افزایش را داشتیم. در عید نیز میزان مسافرت‌ها کاهش نیود، بلکه در مجموع افزایشی بود. بیشتر سفرها در نیمه نخست سال به استان‌های شمالی تعلق داشته است. همچنین در ابتدای سال ۱۴۰۴ یعنی در فروردین ماه، جنوب کشور بیشترین حجم سفر را داشته است و در پنج ماه بعد، شاهد اولویت مسافران به استان‌های مازندران و بعد از آن هم گیلان و استان خراسان رضوی بوده‌ایم. استان‌های مثل اردبیل و استان آذربایجان شرقی هم در جایگاه‌های بعدی قرار می‌گیرند.»

دوره

دوره

حضور متخصصان تغذیه و اطفال تشکیل شده و جایگزین‌های مناسب برای برند مذکور معرفی و تأمین شده است. بر اساس رصدهای انجام‌شده، هیچ نوع شیر خشک رژیمی که کودک قادر به استفاده از آن نباشد، با کمبود مواجه نیست.» پیش‌تر نیز رئیس سازمان غذا و دارو در گفت‌وگویی ۱۵ مرداد خود اعلام کرد: «تنها در مورد برند خاصی همچون آپتامیل پیتی به‌دلیل کمبود بودیم، با کاهش مقطعی روبه‌رو بودیم که تأمین آن تا پایان هفته انجام خواهد شد.» اما با رسیدن به پایان هفته نیز، همچنان داروخانه‌ها خالی از این نوع شیر خشک بودند. هر بار که موج کمبود رسانه‌ای می‌شود، مسئولان با عباراتی آشنا وارد میدان می‌شوند: «کمبود مقطعی است»، «مشکل جهانی است»، «تا پایان هفته بر طرف خواهد شد.» اما تجربه میدانی خانواده‌ها خلاف این وعده‌ها را نشان می‌دهد. پرسش جدی این است که آیا به‌راستی ریشه مشکل در «بحران جهانی» است یا سیاست‌های ارزی و بوروکراتیک داخلی نقش پررنگ‌تری دارند؟

پشت پرده واردات و سیاست‌های ارزی

شیر خشک‌های رژیمی به‌طور مستقیم به تخصیص ارز وابسته‌اند. تولیدکنندگان می‌گویند اگر کوچک‌ترین تأخیری در تخصیص ارز رخ دهد، فرایند واردات متوقف می‌شود. یکی از تولیدکنندگان تصریح کرده است: «برای برخی برندها باید سالی یک بار در خواست واردات بدیهم. اگر تخصیص ارز به موقع انجام نشود، اساساً امکان واردات نداریم.» این وابستگی مطلق به ارز خارجی در شرایط نوسان‌های اقتصادی کشور، به معنای دامنی بودن بحران است. در حالی که مقامات از «انباشت انبارها» سخن می‌گویند، واقعیت آن است که این انبارها به سرعت خالی می‌شوند و مسیر پرپیچ‌وخم واردات مجالی برای جبران به‌موقع باقی نمی‌گذارد.

کودکان قربانی بی‌ثباتی

در پیام‌های متعدد به رسانه‌ها، والدین از وضعیت موجود گلایه دارند. یکی از شهروندان در ایکس‌نوشت: «سهمیه شیر خشک پسرم ۱۲ تا بود که با مدیریت و جیره‌بندی به زور یک ماه و رو باهاش سیری می‌کردیم، این ماه همین سهمیه رو هم کم کردن ورسوندن به هشت عدد. همیشه استرس داشتم که نکنه دارم رنده پسرم بشم و تونم نیازهاش رو برآورده کنم. خیر نداشتم که توده ماهگیش باید این شرمندگی رو تجربه کنم.» چنین شکافی میان روایت رسمی و تجربه زیسته خانواده‌ها، بیش از هر چیز بحران اعتماد عمومی را نمایان می‌کند. وقتی مادران و پدران در خیابان‌ها از تجربه‌های تلخ کمبود می‌گویند و مسئولان همچنان از «بازار باثبات» سخن می‌رانند، طبیعی است که افکار عمومی قانع نشود.

شیر خشک تنها یک کالای مصرفی نیست؛ نماد سلامت و امنیت غذایی نوزادان است. کمبود آن به معنای تهدید مستقیم جان و رشد کودکانی است که آینده این سسرزمین را شکل خواهند داد. تجربه ده سال اخیر نشان داده که سیاست‌های مقطعی و واکنشی، از سهمیه‌بندی گرفته تا وعده‌های «حل مشکل تا آخر هفته»، نتوانسته‌اند این بحران را مهار کنند. ریشه‌های بحران در ساختار پیچیده واردات، وابستگی به ارز، ناکارآمدی نظام یارانه‌ای و ضعف شفافیت اطلاعاتی نهفته است. تا زمانی که این ریشه‌ها مورد بازنگری جدی قرار نگیرد، کابوس کمبود شیر خشک همچنان بر سر خانواده‌ها سنگینی خواهد کرد.

با هم بودنمان پیروزی است.